

Stāsta Juris Pavlovičs: sarunas fragmenti.

Valkā nodzīvoju gandrīz 12 gadus. Es atbraucu 2007-tajā vienkārša iemesla pēc, šeit bija vienīgā vieta ar lētiem dzīvokļiem. Faktiski gan tas bija otršķirīgs iemesls. Es biju braukājis cauri Valkai uz konferencēm Tartu. Man šī vieta patika. Dzīvot uz robežas – tas ir interesanti. Visās citās pilsētās dzīvokļu cenas maz atšķīrās no Rīgas. Es būtu pārcēlies uz Kurzemi, no kurienes nāk daļa manu senču, bet tur ar cenām bija tā pati nelaime.

Esmu dzimis Rīgā 1968. gadā, tur arī līdz 2007-tajam dzīvoju. Apkārtējo pasauli sāku apzināties ļoti agri, ļoti jauns – aptuveni 10 gadu vecumā. Kamēr citi spērda futbola bumbu un tamlīdzīgi, es sāku interesēties par zinātnes lietām. Es beidzu Rīgas 41. vidusskolu, tur bija uzskats – sports ir viss un zināšanas nav nekas.

Man ir maģistra grāds vēstures zinātnē. Faktiski strādāju Rīgā visu laiku līdz pagājušajam gadam. Darba vieta skaitījās Rīgā – Latvijas vēstures institūts, bet burtiskās darba vietas man nekad nebija. Man bija tur jāierodas ar tekstu. Kā es to dabūju gatavu, tā bija mana darīšana. Varēja jau arī sūtīt elektroniski, bet es nemīlēju to pārsūtīšanu. Ar gatavu flešku vienmēr braucu uz Rīgu.

Materiālo jautājumu nekad mūžā neesmu pacēlis. Es vienmēr esmu uzskatījis, ka autoram vismaz tas gods pieder, ka viņš ir kaut ko uzrakstījis. Definēju sevi tā, kā mani ir nostādīja. Mani no paša sākuma dzīvē nostādīja par muļķa gudrīti, kurš izdarīs to darbu, uzrakstīs un visu ko dabūs gatavu, neprasot neko. Man ir tāda pati dzīve, kā savulaik Džekam Londonam. Man vienkārši izdevies nodzīvot mazliet ilgāk.

Es neparedzu dzīvot tālāk, pašlaik es neparedzu. Es neesmu gaišrēģis, bet cilvēks vienmēr var pieņemt lēmumu pats sev, cik ilgi dzīvot. Es esmu piecasiņu jauktenis – poļu, vācu, zviedru, čigānu. Tas ir tas, kas ir zināms. Nevarēs jau nekad to pierādīt. Oficiālais fakts neparedz ģimenes leģendu par karstasinīgu čigānieti. Var pierādīt, var nepierādīt. Tas ir tas, kas ir aptuveni zināms, plus vēl dzimta ir klejojusi, plus vēl grūti saprast, kādi latvieši bija tie latvieši. Tādā veidā es esmu mazliet dīvains cilvēks – man nav tās latvieša gribas rāpot kā sliekai pa zemi un dzīvot par katru cenu uz sava kaktiņa un stūrīša.

Valka man ir interesējusi tieši šīs te robežas dēļ, interesantās situācijas dēļ. Valkas vēsture pirms 18. gadsimta faktiski nav zināma. Par viduslaiku Valku nekas nav zināms. Nav skaidrs unikālais fenomens, ka šeit bija vieta, kur cilvēkiem patika sabraukt. Kāpēc patika sabraukt, joprojām nav skaidrs. Ir pasaules vēsturē tādas vietas, kur cilvēki pulcējušies bez iemesla, kas kalpojušas par kaut kādiem centriem – kulturāliem, administratīvajiem – bez reāla iemesla, bez tā, ka tur būtu cietoksnis vai tirgus laukums, vai abi divi kopā. Kāpēc tā iznāca ar Valku, nav saprotams. Ļoti iespējams, ka šeit bija kādas uzdzīves vai atpūtas vietas, vai vēl kaut kas, kas nav saglabājies materiālos. Šeit acīmredzot bija tikai pagaidu celtnes, kas neizturēja uzbrukumus. Tie bija 1400.-1500. gadi. Acīmredzot, šī vieta kaut kāda iemesla pēc derēja kā tā laika kūrorts. Pie reizes varēja veikt apspriedes. Tāds neitrālais punkts, kur pulcēties. Iespējams, tas bija galvenais iemesls. Kaut kāda neitrālas zonas vieta. Iespējams, daudzi negribēja doties uz svešu pili, kur kaut kas varēja notikt vai tirgus placis bija par prastu. Tad šeit bija tāda atklāta vieta, kur nevienu nevarēja pagrābt un ielikt cietumā. Vieta patika lielajiem kungiem, kādēļ arī landtāgu te rīkoja. Teltis, zem klajas debess, kā toreiz bija pieņemts. Visi saslēja teltis un vislielākajā teltī veica apspriedi. Tas arī dabiski deva vietējiem peļņu.

Manos publicētajos rakstos Valka ir attāli skarta 2017. gada rakstā par angļu ceļotājiem caur Latviju, jo caur Valku gāja pasta ceļš. Caur Valku sāka braukāt 19. gadsimta aptuveni 30. gados, kad diližansa pasta ceļš aizgāja pa taisno caur Valku. Bija aktīva braukšana caur pilsētu. Daudzi ceļotāji izbrauca cauri, bet viņiem bija tik daudz iespaidu – vispirms Valmierā, pēc tam brauciens cauri mežam, pēc tam šoks, ka ir latviešu apdzīvota daļa, tad sastopot igauņus, kas ir citādi cilvēki. Pati ideja, ka brauc cauri Valkai ir vairākās vietās pieminēta, vismaz pāris angļu ceļojumu aprakstos. Tās grāmatas ir brīvi pieejamas internetā.

Valka ir vieta, kur ir ļoti patīkami dzīvot. Vidzemē ir cita, dzīvīgāka gaisotne, tikko pārklūst pāri Gaujai. Par Lielo Strenču mežu ceļotāji vienmēr ir izteikušies diezgan patīkami – biedējošs, liels, bet visādā citā ziņā interesanti braukt cauri. Tas ir novērtēts kā labs mežs.

Šeit ir jauka vieta, un jaukā vietā faktiski pat nav svarīgi, kas dzīvo. Vieta pati par sevi cilvēkam padara to dzīvošanu patīkamu lielā mērā. Un vēl – ar divām kopienām ir vieglāk dzīvot nekā ar vienu. 12 gadus nodzīvoju un man arī patika, bet dažreiz arī pēc 12 gadiem tas skats mazliet apnīk.

Visvairāk mūžā es vienkārši gribēju dalīties ar to, ko es zinu, un es zinu bezgalīgi daudz. Vēsture ir ļoti interesanta. Sarežģīta, bet vēsturi vienmēr var izskaidrot vienkārši. Vienmēr viss ir sarežģīti, bet es varu visu izskaidrot, jo patērēti gadi to darot.

Bet Latvijā man vietas nav – vismaz tā pagaidām izskatās. Tagad plāni man ir absolūti personiski. To mēs redzēsim, ja plāni izdosies – viss kārtībā, ja neizdosies – neizdosies.

Es tagad došos nelielā ceļojumā. Gribu apskatīt Latviju. Neesmu sapratis, kāda jēga ir braukt, nezinot to zemi, pa kuru ceļo. Bezjēdzīgs zaudējums! Biju Savienotajās valstīs mazā pilsētiņā Brokportā Ņujorkas štata rietumdaļā – divus gadus ASV pavadīju. Pastaigājos kopā ar vienu amerikāni. Es viņam saku: lūk, tu redzi šo ēku – uz tās uzrakstīts, ka Džons Seldens šeit konstruēja pirmo automašīnu. Viņš: kāds Seldens, kādu automašīnu? Es viņam saku: tu saproti – pirmais amerikānis, kurš izdomāja, ka vajadzētu būvēt automašīnu 1879. Tas nekas, ka tas, ko viņš uzbūvēja, neripoja, bet, lūk, šajā ēkā viņš šo ideju izstrādāja. Paejam 100 metri tālāk, es viņam saku: tagad šeit ir pliks placis, bet tu redzi, kas te ir rakstīts: šeit Makkormiks uzbūvēja pirmo lauksaimniecības mašīnu fabriku pasaulē, no kuras nāk tās visas sējmašīnas. Pirmā fabrika 1847. gadā. Stāv pliks placis, bet var apskatīties, ka šajā vietā cilvēks bija izdomājis, ko darīt.

Staigāt vienkārši tāpat pa kādu vietu, nesaprotot, kur tu esi, tam nav jēgas. Uzzinot kaut ko, vieta atdzīvojas. Te arī esmu staigājis, ko esmu gribējis, esmu uzzinājis. Vēl pēdējās dienās apstaigāšu abas puses. Tā sakot – iespaidiem. Un tad viss. Tad manam mūžam ar šo pilsētu pietiek. Jābrauc tālāk. Sākas pilnīgi cits periods manā dzīvē.

2019. gada aprīlī